

Светом Сави у част: Монографија „Свети Сава 1175-2025“ и изложба „Храм Светог Саве - од идеје до куполе“

У претпразништву прослављања Светог Саве, 22. јануара 2026. године, у крипти заветног храма српског народа на Врачару представљен је тематски научни зборник „Свети Сава 1175-2025“, још једно капитално издање Музеја Српске Православне Цркве, а затим је у Парохијском дому на Врачару отворена изложба „Храм Светог Саве - од идеје до куполе“.

О Светом Сави, првом Архиепископу и утемељитељу самосталне Српске Цркве, много је писано. Неретко се мисли и да је о Савином животу и делу све већ речено. Јубилеј 850 година од рођења Светог Саве био је повод да се, између осталог, начини пресек досадашњих научних сазнања и пружи најновији научни увиди. Тако су се у оквиру тематског зборника нашли радови тринаест еминентних аутора из области историје, историје Цркве, црквеног права, теологије, филологије, химнографије, историје уметности и историје архитектуре, који су се одазвали позиву Мајке Цркве да дају свој научни прилог обележавању великог јубилеја у част Светог Саве.

Као круну обележавања јубилеја 850 година од рођења Светог Саве, али и

790 година од његовог упокојења, Музеј Српске Православне Цркве у сарадњи са Српском академијом наука и уметности планира отварање велике изложбе Светом Сави у част маја 2026. године. Музеј Српске Православне Цркве се у припреми оваквих и сличних пројеката увек ослањао на помоћ Министарства културе и Управе за сарадњу са црквама и верским заједницама Министарства правде Републике Србије.

Патријарх Порфирије: На прегалаштву Светог Саве утемељене су вредности на којима се заснива идентитет српског народа у целини

На почетку свечаног скупа беседио је Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије, који је од самог почетка најдостојније подржао рад на овом капиталном издању:

– На овом месту на којем стојимо, 1981. године, равно четрдесет година од најпре ратом, а затим идеологијом, заустављене градње овог велелепног храма, спикер Телевизије Београд је поставио блажене успомене владици Данилу Крстићу, тада викару Патријарха српског Германа, следеће питање: Налазимо се у овом недовршеном храму. Он је, истовремено, и грађевина и рушевина? Да ли ће се наставити градња храма? Богомудри владика Данило, у име свега рода нашег, одговара: Ми се надамо да хоће. За нас ово нису рушевине, него неразориви темељи. И зато ово није зид плача, него зид наде!

Отуд, најдража децо Светог Саве, нашој радости нема краја, јер смо, ево данас, сви ми сведоци да су се наведене речи владике Данила обистиниле и потврдиле живоносни став искуства Цркве Христове изговорен устима Светог апостола Павла: Невоља гради трпљење, а трпљење искуство, а искуство наду, а нада не постићује (Рим 5, 5). Утолико Нам је особита част и огромна радост што смо се поводом великог јубилеја – 850 година од рођења првог Архиепископа и Просветитеља српског Светитеља Саве – сабрали управо под сводовима завршеног и украшеног величанственог храма, који носи његово христопрослављено име, на представљању зборника посвећеног њему – највећем на земљи рођеном из рода нашега.

Промоција која отпочиње овим поздравом уједно је увод и најава велике изложбе, која ће се у сарадњи са Српском академијом наука и уметности, ако Бог дâ, одржати у током маја ове године у Галерији САНУ.

Драго нам је да је овај велики јубилеј препознат као прилика за поновно промишљање о суштинским вредностима утемељеним на прегалаштву Светог Саве, вредностима на којима се заснива идентитет српског народа у целини.

Радујем се што је велики јубилеј уродио овако дивним плодом – научним зборником у којем су сабрани текстови еминентних истраживача. У временима у којима се многи народи неретко одричу свог хришћанског идентитета ради такозване политичке коректности, оваква научна промишљања су нам више него потребна. Са једне стране, чувају нас од заборава којем смо толико склони, а са друге, као знакови покрај пута, усмеравају нас да не изгубимо правац који смо давно изабрали и да не скренемо са пута којим столећима ходимо – пута Православља и Светосавља. Закључци овог академског подухвата прилика су за преиспитивање актуелности светосавског предања у савременом свету, иако ми у Цркви знамо да оно што је везано за непролазно увек јесте и актуелно. Са радошћу истичемо да је овај зборник – као увид у досадашња и приказ најновијих сазнања о Светом Сави – потврда несамерљивог значаја Савине личности и његовог дела за све нас, због чега исти видимо као чин сећања, али и позив на даље и свеобухватније трудољубље.

Благодаримо организаторима и учесницима, као и свима који су, не жалећи труда, омогућили да се овај значајан светосавски јубилеј обележи достојно, на славу Божју, величање Светог Саве, а на духовну корист свих који су у овом дивном делу узели учешћа, као и оних који ће њиме надахњивати и изграђивати.

Министар Никола Селаковић: Свети Сава је наш живи извор надахнућа за лични преображај и заједништво засновано на љубави и одговорности

Објављивање публикације, која има преко пет стотина страница и велики број илустрација највишег квалитета, не би било могуће без подршке Министарства културе Републике Србије, које континуирано подржава издавачку делатност Музеја Српске Православне Цркве.

– Зборник који данас представљамо, чије издавање је због његовог значаја Министарство културе подржало, није само научна публикација, већ је живо сведочанство да наслеђе Светог Саве није закључано у прошлости, већ да остаје и јесте снажан подстицај за савремено, духовно, научно, културно и друштвено промишљање – поручио је министар културе г. Никола Селаковић и нагласио:

– Зборник „Свети Сава 1175-2025“ управо кроз своје тематске целине показује Светог Саву као личност синтезе, као принца који је познавао механизам власти, као монаха који је утемељио духовни идентитет свог рада и као дипломату који је умео да повезује различите светове. Та синтеза остаје

једна од најдрагоценијих аспекта Савиног наслеђа. Његов животни пут нас учи да духовни идентитет није супротстављен јавном ангажману, већ да му даје дубину, стабилност и смисао. У том оквиру љубав схваћена као одговорност према другоме и као спремност на служење јавља се као предуслов сваког трајног заједништва.

– Ова публикација представља драгоцен допринос очувању и разумевању нашег духовног и културног наслеђа и јасан је доказ да је брига о тим вредностима најсигурније улагање у будућност. Нека овај зборник буде подстицај да Светог Саву не посматрамо само као историјску личност коју славимо, већ као живи извор надахнућа за лични преображај, за духовни идентитет и за заједништво засновано на љубави и одговорности – закључио је министар Селаковић.

Директор Владимир Рогановић: Свети Сава је вечна и непролазна инспирација научних и културних посленика

Уследило је обраћање др Владимира Рогановића, директора Управе за сарадњу са црквама и верским заједницама, који је истакао да је монографија „Свети Сава 1175-2025“, скромно насловљена као зборник радова, споменик и драгоцен поглед наших научника на Светитеља који је најлепши пример истинске вере, побожности и љубави према отаџбини:

– Она је израз континуитета и чин благодарности према Светом Сави, благодарности коју сви исказујемо на разноврсне начине. Величанствено отелотворење наше љубави и поштовања према Светитељу и вери коју он проноси јесте заветни спомен храм Светог Саве. Храм је памјат, спомен, успомена и сећање на првог Архиепископа српских земаља. Саграђен је за вечност да сећа цели православни и цели хришћански свет на Саву монаха, подвижника, архиепископа, светитеља.

– Свети Сава и његов храм су споменици целокупног српског народа, јер је и храм, баш попут Светитеља, вечна и непролазна инспирација за мноштво проучавалаца Савиног животописа, његовог непролазног времена и његових трагова које су његове стопе остављале по нашој и по многим другим земљама. Зато је и предано припремљена изложба „Храм Светог Саве – од идеје до куполе“, која прати промоцију овог зборника, веома важан догађај у нашем духовном животу и суштински се надовезује да читав низ значајних духовних и културних догађаја које у сусрет Светом Сави приређује наша Црква уз искрену подршку наших институција којима је то и на срећу и на ползу – поручио је директор Управе за сарадњу са црквама и верским

заједницама.

Пре него што је отпочело представљање радова тематског зборника, квартет Мушког хора „Ризница“ под управом диригента Радивоја Спасојевића извео је тропар Светом Сави Српском Стевана Стојковића Мокрањца, као и „Словес твојих ученијем“ (14. век, хиландарски напев) Кир Исаије Србина. Програм промоције је водио г. Милан Стокановић.

Тринаест радова врских научника – сведочанство подвига Светог Саве

У великом подухвату припреме и издавања научне публикације о Светом Сави поводом 850 година од његовог рођења, поред тринаест аутора, учествовао је Уређивачки одбор кога чине: др Владимир Радовановић, управник Музеја Српске Православне Цркве и главни и одговорни уредник; Епископ моравички др Тихон и др Миљана Матић, уредници тематског зборника; академик Јован Делић; проф. др Игор Борозан, дописни члан САНУ; протојереј проф. др Србољуб Убипариповић, декан Православног богословског факултета у Београду; др Маја Анђелковић, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу.

Уследило је детаљно представљање значаја зборника и научног доприноса појединачних прилога објављених у њему.

Епископ моравички г. Тихон је говорио о подухвату издавања и циљевима зборника, упознао присутне са уредништвом зборника, уређивачким одбором и ауторима, а затим представио свој рад и радове др Данице Поповић и проф. др Маје Анђелковић објављене у зборнику који се тичу патрологије, рукописних извора и историје 13. века у контексту сакралних основа државе Немањића.

Проф. др Србољуб Убипариповић је истакао да је зборник, између осталог, резултат и научне сарадње Музеја Српске Православне Цркве са Православним богословским факултетом у Београду. Декан Убипариповић је затим присутнима, поред свог рада, приближио и радове проф. др Владислава Пузовића и др Ане Рашковић који се тичу богослужбене праксе, историје Цркве и химнографије.

Др Ђорђе Бубало је изложио законодавну, дипломатску и ктиторску делатност Светог Саве, којој су посвећена три рада у тематском зборнику. Поред свог рада, представио је и радове др Иване Коматине и др Бојана Миљковића.

Уобличавање и развој иконографије ликовних представа Светог Саве кроз векове, од раног новог века до савременог доба, као и развој архитектуре храмова посвећених првом Архиепископу српском, свеобухватна је и слојевита тема радова објављених у зборнику о којима је говорио проф. др Игор Борозан. Осим свог рада, представљени су и радови др Миљане Матић, проф. др Владимира Симића и проф. др Александра Кадијевића.

Храм Светог Саве – од идеје до куполе

Промоција тематског зборника – капиталног дела које представља важно сведочанство нашег времена о тежњи да се прикажу досадашња сазнања и осветле нове чињенице о животу и делу Светог Саве Српског, као и да се сачува и негује оно духовно и културно наслеђе изнедрено Светим Савом Српским – крунисана је затим отварањем изложбе „Храм Светог Саве – од идеје до куполе“ у Парохијском дому на Врачару.

Отварајући изложбу, чији је аутор ђакон Будимир Кокотовић, Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије је истакао:

– Данас смо сви благословени. Сигуран сам да то и осећамо. Осећамо благослов Светог Саве и молитве свих претходника мојих на месту и на трону Светог Саве. Сигурно смо обасјани радостју свих Срба, откад постоји српско име, због чињенице да смо се данас окупили и да сећајући се молитвено Светог Саве и славећи његов 850. рођендан заправо славимо постојање нашег народа, не као обичне етнице и неког племена, него као просвећеног и крштеног народа у име Свете Тројице.

– Без труда свих и свакога на свој начин – некога молитвом, некога и од онога што му је Бог дао да може да подржи да се храм зида – ми не бисмо имали могућност да опет и изнова нове ствари откривамо и говоримо о Светом Сави. Мени се чини да заправо ништа ново и не говоримо, него свака генерација и свако од нас понаособ себе изнова открива у Светом Сави, откривајући да кроз њега припада Господу Исусу Христу и изабраном народу Божјем – поручио је предстојатељ Српске Православне Цркве, који је том приликом изразио посебну захвалност свима који су после 2012. године помогли да се доврши изградња и украшавање спомен храма Светог Саве на Врачару.

– Да Бог да, а сигуран сам да ће тако бити, да се сабирамо и да откривамо себе на месту на којем су спаљене мошти Светог Саве, на месту на којем је подигнут овај велелепни храм у његово име и у његову част и славу, а нама на понос и на духовну обнову – истакао је Његова Светост Патријарх г.

Порфирије прогласивши изложбу отвореном.

Протођакон Будимир Кокотовић, аутор поставке, укратко је изложио историјат изградње заветног храма српског народа на месту спаљивања моштију Светог Саве, нагласивши да изложба „Храм Светог Саве – Од идеје до куполе“ обухвата временски период од 1895. до 1989. године, али да дубоко верује да ће она имати и свој наставак – од куполе до данашњих дана. Аутор је изразио посебну захвалност за подршку у организацији изложбе Његовој Светости Патријарху српском г. Порфирију, члановима Светог Архијерејског Синода, управи храма Светог Саве на Врачару, сарадницима из Архива Српске Православне Цркве и Музеја Српске Православне Цркве, као и породицама архитекте Бранка Пешића и проте Милана Јанковића.

Свечаном представљању зборника и отварању изложбе присуствовали су: Његово Високопреосвештенство Митрополит шумадијски г. Јован; преосвећена господа епископи шабачки Јеротеј и британско-ирски Нектарије; преосвећена господа викарни епископи ремезијански Стефан, новобрдски Иларион, липљански Доситеј и јенопољски Никон; председник САНУ др Зоран Кнежевић; архимандрит Нектарије, главни секретар Светог Архијерејског Синода; архимандрит Данило, директор Патријаршијске управне канцеларије; протојереј Ћорђе Стојисављевић, шеф Кабинета Патријарха српског; протојереј-ставрофор Милутин Тимотијевић, некадашњи ректор Призренске богословије; протођакон Радомир Врућинић, ректор Богословије Светог Саве у Београду; г. Драган Давидовић, директор Републичког секретаријата за вере Републике Српске; г. Душан Стокановић, управник Информативно-издавачке установе Српске Православне Цркве; др Зоран Недељковић, управник Патријаршијске библиотеке; јереј Дарко Радовановић, програмски директор Радија Слово љубве; гђа Ивана Димић, уредник Светосавског звонца; као и многобројни посленици из културног и научног живота престонице.

spc.rs